

Stowarzyszenie św. Celestyna

„Kompetencje społeczne i zawodowe osób niepełnosprawnych intelektualnie i ruchowo na przykładzie Stowarzyszenia Św. Celestyna”

Aneta Nowak

Filip Muszyński

Wprowadzenie

W Polsce opierając się o różne źródła możemy mówić od około 3,4 mln (wg. GUS 2011) do 4,5 lub 4,7 mln osób niepełnosprawnych (niepełnosprawni.gov.pl; E. Kryńska 2013(red.); Prawa osób z niepełnosprawnością intelektualną, Raport 2005). Wszystko zależy od tego jak definiowana jest niepełnosprawność oraz jakie kryteria są brane pod uwagę, a także kto dla jakich potrzeb dokonuje wyliczeń. Zgodzimy się z jednym, niepełnosprawni stanowią znaczącą grupę w naszym społeczeństwie. Osoby niepełnosprawne intelektualnie to około 130 tys. jednak ja zaznaczają autorzy (Prawa osób z niepełnosprawnością intelektualną, Raport 2005; R. J. Kijak, 20013) do tych szacunków należy podejść z pewnym marginesem błędu. Liczba osób niepełnosprawnych ruchowo wynosi 2,7 mln (P. Wolski, 2013). W Polsce, która jak cała Europa starzeje się, średnia życia wynosi odpowiednio dla mężczyzn ok. 70 lat dla kobiet ok. 79 lat (M. Kaczmarczyk, E. Trafiałek, 2007) i ulegnie wydłużeniu w ciągu najbliższych dwudziestu lat do 77 dla mężczyzn i 83 dla kobiet (T.B. Kulik, M. Janiszewska, E. Piróg, A. Pacian, Medycyna Ogólna i Nauki o Zdrowiu, 2011). Ta tendencja w pewnym stopniu dotyczy także naszych podopiecznych. Nasi podopieczni: przedszkolaki, uczniowie już niedługo będą musieli zmierzyć się z długim życiem dodatkowo obciążonym niepełnosprawnością.

W ostatnich latach sytuacja osób niepełnosprawnych uległa znacznej poprawie. Dostęp do edukacji, rehabilitacji, medycyny oraz szeroki wachlarz usług specjalistycznych czy innych dziedzin życia, w których osoby te mogą się rozwijać i spełniać, zaowocował większą integracją osób niepełnosprawnych ze społeczeństwem. Jeszcze nie tak dawno jednym z największych problemów osób niepełnosprawnych była po prostu ich izolacja. Powodowana strachem, niewiedzą, a także innymi czynnikami, które blokowały interakcje społeczne.

Dlatego też jako najważniejszy element w wychowaniu i kształceniu osób niepełnosprawnych jest właśnie szeroko pojęta integracja oraz wyposażenie tych osób w kompetencje społeczne i zawodowe, które warunkują lepsze ich funkcjonowanie w życiu codziennym i zawodowym. Integracja rozumiana jako udział osób niepełnosprawnych w interakcjach społecznych, edukacji, innych dziedzinach życia ze świadomym i czynnym udziałem innych niepełnosprawnych oraz pełnosprawnych członków danego społeczeństwa. Wiadome jest, że osoby niepełnosprawne intelektualnie w stopniu znacznym czy głębokim a nawet umiarkowanym, u których występują trudne zachowania bądź sprzężenia niepełnosprawności nie będą uczęszczali do szkół masowych, choćby nie wiem jak przygotowanych. Po prostu bariery komunikacyjne, zdrowotne, poznawcze na to nie pozwolą, a jednak takie osoby też mogą się integrować i spełniać na polu społecznym i zawodowym.

W naszym opracowaniu próbujemy przedstawić w jaki sposób Stowarzyszenie Św. Celestyna pomaga i próbuje przygotować osoby niepełnosprawne do życia jak najbardziej

samodzielnego, godnego i jaki mamy pomysł na pomoc w ciągu całego ich życia. Skupimy się głównie na osobach niepełnosprawnych intelektualnie i ruchowo.

Kompetencje społeczne i zawodowe

Kompetencje społeczne zostały wprowadzone jako termin do psychologii 1959 roku (D. Baczała, 2012). Dotyczy relacji interpersonalnych oraz zachowania się w sytuacjach społecznych. Za osobę kompetentną społecznie wg. Smółki uznaje się osobę zdolną do nawiązywania satysfakcjonujących relacji z innymi ludźmi na płaszczyźnie zawodowej i społecznej (D. Baczała, 2012). Jeśli chodzi o kompetencje zawodowe to rozumiemy tutaj takie wyuczenie i przygotowanie jednostki, które warunkuje satysfakcjonujące podejmowanie działań na płaszczyźnie zawodowej. Realizacja zadań, które mają na celu kształtowanie powyższych kompetencji odbywa się po przez:

- „ogólne usprawnianie,
- rozwijanie umiejętności wykonywania czynności życia codziennego oraz zaradności osobistej,
- przygotowanie do życia w środowisku społecznym, m. in. poprzez rozwój umiejętności planowania i komunikowania się, dokonywanie wyborów, decydowanie o swoich sprawach oraz inne umiejętności niezbędne w niezależnym życiu, a także poprawę kondycji psychofizycznej,
- rozwijanie umiejętności przy zastosowaniu różnych metod terapii zajęciowej,
- rozwijanie psychofizycznych sprawności potrzebnych w pracy,
- rozwijanie podstawowych oraz specjalistycznych umiejętności zawodowych, umożliwiających podjęcie pracy w zakładzie aktywności zawodowej lub innej pracy zarobkowej, albo szkolenia zawodowego” (T. Kott, 2005, s.121-122).

Rozwijanie tych kompetencji można uzyskać stwarzając określone warunki tj. specjalistyczną bazę opiekuńczo – terapeutyczną oraz zatrudniając odpowiednio wykształconą kadrę z umiejętnościami nauczania i terapii.

Rysunek 1. Kompetencje społeczne i zawodowe

Historia

W 1991 roku zostało powołane i zarejestrowane Stowarzyszenie św. Celestyna. Założycielkami naszej organizacji są trzy wyjątkowe kobiety: mgr Anna Kobel, dr nauk med. Krystyna Kobel Buys oraz mgr Małgorzata de Haan. Dzięki swojej ciężkiej pracy, ogromnej wierze, zaangażowaniu oraz niezwyklej charyzmie, potrafiły zachęcić do współpracy wielu życzliwych ludzi, którzy pomogli stworzyć wyjątkowe miejsce dla osób niepełnosprawnych.

Obecnie w Stowarzyszeniu zatrudnionych jest ok. 170 osób z różnej branży specjalistów, opiekunów, pracowników administracyjnych w tym 50 osób niepełnosprawnych.

Zapewniamy wszystkim potrzebującym wszechstronną, specjalistyczną opiekę medyczną, rehabilitacyjną i edukacyjną. Naszą pracę rozpoczęliśmy w małym i zdewastowanym budynku przedszkola, który sukcesywnie remontowany i rozbudowywany, przerodził się w miejsce, w którym pomagamy osobom potrzebującym w każdym wieku.

Jesteśmy specjalistycznym ośrodkiem, który zapewnia zintegrowaną kompleksową pomoc osobom niepełnosprawnym, który nosi nazwę „Model Celestynowski”

Model nasz łączy zintegrowane oddziaływanie medycyny, edukacji oraz rehabilitacji społecznej i zawodowej. Dzięki takiej integracji możemy świadczyć specjalistyczne usługi dla ludzi w każdym wieku i z różnym stopniem niepełnosprawności, z różnymi schorzeniami układu nerwowego, ruchowego, oraz chorym z zaburzeniami psychicznymi w tym autyzm.

Rysunek 2. Model Celestynowski

W oparciu o Model Celestynowski w Stowarzyszeniu wyróżniamy:

Wczesna Interwencja,

Niepubliczne przedszkole z elementami integracji,

- Niepubliczna Szkoła Specjalna Podstawowa (umiarkowani i znacni),
- Niepubliczne Gimnazjum (Umiarkowani i Znacni) Specjalne,
- Niepubliczna Szkoła Przystosowująca do Pracy,
- Ośrodek Rewalidacyjno Wychowawczy,
- Centrum Rehabilitacji i Neuropsychiatrii,
- Warsztat Terapii Zajęciowej,
- Zakład Aktywności Zawodowej,
- Międzynarodowy Ośrodek Wolontariatu IBO,

- Społeczne Ognisko Muzyczne,
- Teatr Tańca,
- Hipoterapia.

Realizacja nabywania kompetencji na przykładzie Stowarzyszenia św. Celestyna

Nasi podopieczni, począwszy od przedszkola po przez wszystkie etapy edukacyjne są wyposażeni w podstawowe umiejętności związane z samodzielnością i samoobsługą. Jest to punkt wyjścia, od którego zaczyna się żmudna i długotrwała praca polegająca na wyposażeniu osoby niepełnosprawnej w jak największy wachlarz umiejętności społecznych. Wyposażanie dzieci w emocjonalną odporność, pozwala im radzić sobie w nowych i trudnych sytuacjach życia codziennego i zawodowego, a także ułatwia znoszenie stresu i porażki w wieku dorosłym.

Uczymy systematyczności, umiejętności nawiązywania i podtrzymywania kontaktów, współdziałania w grupie, wytrwałości w dążeniu do celu, schematu pracy zawodowej.

Szkoła Przesposabiająca do Pracy (SPdP) i Warsztat Terapii Zajęciowej (WTZ)

W ramach naszego Stowarzyszenia przygotowaniem zawodowym osób niepełnosprawnych zajmują się dwie nasze placówki: Szkoła Przesposabiająca do Pracy oraz Warsztat Terapii Zawodowej.

Trzyletnia Szkoła Przesposabiająca do Pracy jest nastawiona na promowanie rozwoju zawodowego i osobistego.

W szkole prowadzone są zajęcia kształcące młodzież w 6 kierunkach takich jak:

- prace administracyjno-biurowe,
- ogrodnictwo,
- pomocnika kucharza,
- pracownik porządkowy,
- pomocnik krawca,

- kierunki artystyczne (elementy bukietarstwa i pamiątkarstwa).

Kierunki te dobierane są pod względem umiejętności, możliwości psychoruchowych, predyspozycji zawodowych oraz zainteresowań uczniów.

Od roku szkolnego 2010/2011 SPdP realizuje projekt „Praktyka czyni mistrza”. Celem projektu jest przygotowanie zawodowe w kierunku pomoc kuchenna. Uczniowie odbywają praktyki w kuchni naszego Stowarzyszenia. Codziennie dwie osoby wraz z nauczycielem uczestniczą w pracach kuchennych (obieranie, mycie, obsługiwanie maszyn, praca na zmywaku, prace porządkowe).

Uczniowie SPdP uczestniczyli w targach pracy organizowany przez PUP w Strzelinie

W czerwcu 2014 roku uczniowie SPdP brali udział w szkoleniu komputerowym, kończącym się egzaminem i uzyskaniem Certyfikatu

Warsztat Terapii Zajęciowej w Mikoszowie

Warsztat Terapii Zajęciowej pełni rolę społeczną i zawodową. Jest miejscem dla wszystkich osób zarówno tych, których przygotowujemy na otwarty rynek pracy, do Zakładu Aktywności Zawodowej jak i tych ciężko niepełnosprawnych jako kontynuację pobytu dziennego. Uczestnikami Warsztatu Terapii Zajęciowej są dorosłe osoby niepełnosprawne. Podopieczni Warsztatu poprzez różnorodne zajęcia artystyczno-plastyczne, kulinarne, komputerowe i wiele innych rozwijają swoje zdolności manualne, nabywają umiejętności społeczne, uczą się współpracy, komunikacji werbalnej i niewerbalnej oraz określania i realizowania swoich potrzeb. Zajęcia prowadzone są zgodnie z indywidualnym Programem Rehabilitacji i Terapii opracowanym przez instruktorów terapii, psychologa i rehabilitanta.

Podopieczni Warsztatu mają do dyspozycji następujące pracownie: Gospodarstwa Domowego, Multimedialna, Ogrodnicza, Krawiecka, Artystyczna, Uspołeczniająca i Przygotowania Zawodowego. W ramach pracowni Uspołeczniającej i Przygotowania Zawodowego organizowane są systematyczne wyjścia do różnych zakładów pracy. Dotychczas podopieczni warsztatu, także brali udział w szkoleniu komputerowym „Komputer moje okno na świat” organizowanym przez firmę CAMPERIA oraz projekcie „Aktywność szansą na zmiany”. W ramach tego projektu zostały przeprowadzone kursy ogrodniczy i krawiecki oraz podopieczni wyjechali na turnus rehabilitacyjny i uczestniczyli w doradztwie zawodowym.

Zakład Aktywności Zawodowej (ZAZ)

Kolejnym etapem na drodze zawodowej naszych podopiecznych może być **Zakład Aktywności Zawodowej**, w którym zatrudnione są osoby niepełnosprawne z orzeczonym znacznym stopniem niepełnosprawności. W zakładzie wykonywane są ręcznie głównie wyroby ceramiczne, kompozycyjne itp. które cechuje duża oryginalność i niepowtarzalność. Powstanie zakładu spełniło marzenia i oczekiwania osób niepełnosprawnych dając im szansę na samodzielne i aktywne życie.

Ośrodek Rewalidacyjno Wychowawczy (ORW)

W naszych strukturach ważne miejsce zajmuje też Ośrodek Rewalidacyjno – Wychowawczy. Przebywają w nim osoby, które potrzebują pomocy we wszystkich sferach życia codziennego i nie są w stanie podjąć prób samodzielnej egzystencji.

Inne formy aktywizacji zawodowej organizowanych przez nasze Stowarzyszenie

Nasze Stowarzyszenie poza pomocą osobom związanym z Celestynem wzięło udział min w Projekcie „Wsparcie osób z Autyzmem II” w latach 2011/2013. Ogólnopolski projekt, w którym wzięły udział organizacje pozarządowe z obszaru całego kraju. Celem projektu było stworzenie takich samych szans i warunków do aktywności społecznej wszystkim osobom z autyzmem i zespołem Aspergera bez względu na rodzaj i stopień posiadanej przez nich niepełnosprawności, przeprowadzenie diagnozy z zakresu umiejętności społecznych i zawodowych oraz wypracowania metod umożliwiających uzyskanie pracy jak też aktywizacja zawodowa, poradnictwo prawne i wsparcie psychologiczne dla rodziców i opiekunów tych osób.

Mieszkalnictwo – Miasteczko Nadziei

Od początku swojego istnienia Stowarzyszenie pomagało tysiącom chorych i niepełnosprawnych, jednak każdego roku zgłasza się do nas coraz więcej osób

zainteresowanych kompleksową, całodobową opieką. Nasze stowarzyszenie oferuje pomoc tylko w trybie dziennym, ponieważ niestety nie posiadamy odpowiedniej bazy noclegowej, aby osoby chore i niepełnosprawne mogły skorzystać ze specjalistycznej opieki przez całą dobę.

Jednym z priorytetów jest dla nas budowa domu pobytu stałego, w którym osoby niepełnosprawne mogłyby zamieszkać między innymi na czas nauki, leczenia, terapii, rehabilitacji lub nawet na stałe szczególnie w takich przypadkach, jak: trudna sytuacja materialna, brak warunków mieszkaniowych, ciężka choroba lub utrata obojga rodziców. A nawet próba usamodzielniania osób niepełnosprawnych, które chcą prowadzić samodzielne lub wspólne gospodarstwo domowe.

Stąd też powstała idea budowy w Mikoszowie "Miasteczka Nadziei" , które będzie dla naszych Podopiecznych miejscem stałego pobytu, które zapewni im poczucie bezpieczeństwa i godne warunki do życia.

W takim miejscu odpowiednio przygotowani do pracy z osobami niepełnosprawnymi opiekunowie będą wspierali swoich Podopiecznych w codziennych sprawach, takich jak robienie zakupów, dbałość o higienę osobistą, rozwijanie zainteresowań i uzdolnień, organizowanie rozrywek, wyjazdów i innych form wypoczynku, dając szansę na samodzielne podejmowanie aktywności w tych obszarach. Takie miasteczka z powodzeniem funkcjonują między innymi w Holandii, z której doświadczenia korzystamy, przenosząc i adaptując pozytywne wzorce do naszych warunków.

Podsumowanie

Wszystkie oddziaływania związane z procesem kompleksowej pomocy, pozytywnie wpływają na naszych podopiecznych i ich kompetencje niezbędne w dorosłym życiu. Musimy zaznaczyć, że osoby niepełnosprawne muszą zostać wyposażone w kompetencje, które ułatwią im samodzielną lub prawie samodzielną egzystencję w ciągu pierwszych ok. 24 lat życia, co nie jest długim okresem. Osoby dobrze przygotowane będą bardziej otwarte, będą przejawiać więcej umiejętności społecznych takich jak nawiązywanie kontaktów, komunikatywność, pewność siebie, zaradność i samodzielność. Będą energiczne i otwarte na otoczenie, nie będą bać się świata zewnętrznego.

Oczywiście zdarzają się jednostki, które mają duży problem z komunikacją i interakcją ze społeczeństwem, jednak i takie osoby otrzymują od nas pomoc na miarę naszych możliwości. Wiemy, że okres 24 lat instytucjonalnej pomocy może nie wystarczyć dlatego będziemy dążyć do rozwoju naszego projektu mieszkalnictwa - miasteczka nadziei.

Literatura:

1. T.B. Kulik, M. Janiszewska, E. Piróg, A. Pacian, Sytuacja zdrowotna osób starszych w Polsce i innych krajach europejskich, *Medycyna Ogólna i Nauki o Zdrowiu*, Tom 17, Nr 2, 2011,
2. Paweł Wolski, Niepełnosprawność ruchowa, Między diagnozą a działaniem, Warszawa 2013,
3. D. Baczała, Niepełnosprawność intelektualna a kompetencje społeczne, Toruń 2012,
4. M. Kaczmarczyk, E. Trafiałek, Aktywizacja osób w starszym wieku jako szansa na pomyślne starzenie, *Gerontologia Polska*, tom 15, 2007,
5. E. Kryńska (red.), Analiza sytuacji osób niepełnosprawnych w Polsce i Unii Europejskiej, Warszawa 2013,
6. R. J. Kijak, Niepełnosprawność intelektualna, Między diagnozą a działaniem, Warszawa 2013,
7. T. Kott, Zajęcia pozalekcyjne i terapia zajęciowa z osobami o obniżonej sprawności umysłowej, APS, Warszawa 2005,
8. Raport 2005, Prawa osób z niepełnosprawnością intelektualną, Dostęp do edukacji i zatrudnienia, Praca zbiorowa, Warszawa 2005,

Inne źródła:

1. <http://www.niepelnosprawni.gov.pl/niepelnosprawnosc-w-liczbach-/dane-demograficzne/>
2. Materiały własne i archiwum Stowarzyszenia św. Celestyna.